

ĐỆ TỬ QUY VÀ TU HỌC PHẬT PHÁP

Giám định Lão Pháp Sư Tịnh Không

Chủ giảng thầy Thái Lễ Húc

Giảng từ ngày 6/3/2005 đến ngày 13/03/2005 tại Tịnh Tông Học Hội Australia

TẬP 30

Kính thưa các vị pháp sư, các vị đồng tu, A Di Đà Phật!

Chúng ta học tới chương “Phiêm Ái Chúng”, tiết trước nói tới **“người bất an - không quấy nhiễu”**. Phải quan sát một chút, khi tâm tình của đối phương không được ổn định, chúng ta cũng không nên tới quấy nhiễu. Người trong nhà thân thiết với chúng ta như vậy, làm sao để thể hiện được sự quan tâm của chúng ta dành cho họ cũng rất quan trọng. Bởi vì tỉ lệ tự sát hiện nay quá sao, nếu như tâm tình không tốt, nhất thời không xoay chuyển được quan niệm, liệu có thể xuất hiện nguy hiểm không? Cũng có khả năng, cho nên nhất định phải quan tâm đúng mực. Bởi vì trong lòng một người cảm nhận được người khác đang yêu thương họ, đang quan tâm họ thì họ sẽ không dễ gì bước tới đường cùng.

Khi tâm tình của người thân chúng ta không tốt, chúng ta cũng có thể rót một ly nước ấm, sau đó bung tới trước mặt họ, để ở trên bàn, nhưng mà không được nhìn họ. Bởi vì nếu bạn nhìn họ, có thể họ sẽ nói: có gì mà nhìn! Tâm tình không tốt mà! Bạn cung kính giúp họ rót nước, sau đó không nhìn họ, mau chóng rời đi. Để họ hiểu được, chỉ cần muốn nói chuyện thì bạn lúc nào cũng ở bên cạnh; mặc dù họ cảm thấy rất thất vọng, nhưng trong nhà vẫn còn anh em tốt như vậy, người thân tốt như vậy. Đợi tâm tình của họ bình ổn lại thì sẽ tìm bạn nói chuyện, lúc này bạn có thể chỉ dẫn cho họ. Cho nên trong lúc tiến thoái này chúng ta lúc nào cũng phải cảm nhận xem làm thế nào để họ có thể tiếp nhận. Khi tâm tình của họ không tốt, bạn không nên nói ngay rằng: nào! Nói xem có chuyện gì. Đối phương không muốn nói, bạn lại cứ ép họ nói, tới lúc đó có thể sẽ xảy ra chút va chạm. Chúng ta cùng đọc câu kinh tiếp theo:

“Người có lỗi - chớ vạch trần - việc riêng người - chớ nói truyền; Khen người thiện - tức là tốt - người biết được - càng tốt hơn; Khen người ác - chính là ác - ác cùng cực - tai họa đến; Cùng khuyên thiện - cùng lập đức - lỗi không ngăn - đôi bên sai”.

Chúng ta cùng nhau học tập đến bây giờ, mọi người có cảm nhận được tầm quan trọng của lời nói không? Thật sự là gần một phần ba nội dung [kinh văn] là đang học thái độ nói chuyện, chừng mực nói chuyện. Chúng ta phải hiểu được, tại sao trong Kinh Vô Lượng Thọ có nhắc tới “Khéo giữ khẩu nghiệp, không nói dối người”, đức hạnh của một người muốn tăng trưởng, trước tiên phải quản thật tốt cái miệng của mình, nhất định phải biết được chừng mực khi nói chuyện. Lời nói ra nhất định phải giúp đỡ được người khác thì mới nói, nếu không thì thời gian rảnh tốt nhất dùng để làm gì? Dùng để học tập, dùng để niệm Phật. Đúng vậy! Bởi vì gặp được cơ hội tốt như vậy trong đời này, gặp được pháp môn niệm Phật, phải có thái độ “nhỏ bỏ gốc rễ sanh tử nhiều đời, đời này chỉ làm kẻ khờ niệm Phật”, phải nắm lấy cơ hội vãng sanh thành Phật, có thời gian mau chóng niệm Phật. Mấy ngày nay tôi ở cùng các vị pháp sư, nhìn thấy trên tay các vị ấy luôn cầm xâu chuỗi, chỉ cần không bận liên niệm Phật không ngừng, trở thành tấm gương cho chúng tôi, thực sự là phải nắm lấy cơ hội này.

Nhưng mà chúng ta phải có thái độ khi cảnh duyên tới cũng không từ chối, cảnh duyên đi cũng không lưu lại, khi có một người đến bên cạnh chúng ta, thật sự cần đến sự dẫn dắt chỉ dạy của chúng ta, vậy thì chắc chắn phải tận tâm tận lực mà làm. Có một buổi sáng tôi nghe điện thoại, là một người bạn gọi tới cho tôi, cô ấy nói rất nhiều vấn đề của chồng mình, vừa nói vừa khóc. Sau khi cô kể lễ xong, tôi nói với cô: làm người cho dù người khác đúng hay sai, chính mình phải đứng trước, bây giờ bạn nói chồng mình không đúng, vậy thì bạn đã làm tốt mọi thứ chưa? Con cái đã chăm sóc cho tốt chưa? Đã phụng dưỡng cha mẹ chồng cho tốt chưa? Tôi nói như vậy thì tâm tình của cô liền được xoa dịu. Tiếp đó tôi nói, nếu như chúng ta chưa làm tốt bổn phận của chính mình thì làm gì có tư cách nói chồng mình, chẳng qua chúng ta có cùng cảnh giới với chồng mình, cùng một giuộc mà thôi. Bởi vì con của cô mới một tuổi, cho nên tôi khích lệ cô làm tốt bổn phận của chính mình trước, đừng nghĩ ngợi quanh quẩn, nếu không sẽ càng ngày càng tệ.

Khi tôi nói xong thì cô đáp lời: thầy Thái, sao thầy nói hoàn toàn khác với những người bạn nữ của tôi nói. Bởi vì cô ấy đã tìm gọi điện thoại cho mấy người bạn nữ trước khi gọi cho tôi để hỏi: chồng mình như vậy thì phải làm thế nào? Mấy người bạn đều nói: những lúc không bình thường thì phải dùng thủ đoạn không bình thường. Nhưng mà con người rất kì lạ, cô ấy muốn hỏi thì sẽ tìm ai để hỏi? Con người thường hay tìm ai để hỏi? Tìm những người có thể sẽ đồng ý với cách nghĩ

của họ, có khuynh hướng như vậy không? Thực ra trong lòng mỗi người đều hiểu điều gì mới là đúng đắn, nhưng mà lại sợ hãi khi phải đối diện với cái “đúng”, thường sẽ không dám hỏi những người hay nói thẳng với họ, mà đi hỏi những người thuận theo cách nói của họ, như vậy thì không hẳn là giúp ích được cho chính mình.

Chúng ta đưa ra ý kiến cho người khác phải vô cùng thận trọng, nếu như thuận theo tâm tình của họ, nói với họ rằng: vậy bạn bỏ chồng đi! Tới lúc đó họ li hôn xong lại hối hận, họ sẽ tìm ai? Tìm tới bạn, cả đời này không tha cho bạn. Tục ngữ có câu “thà dỡ mười cây cầu còn hơn phá hoại một cuộc hôn nhân”, bạn phá hoại hôn nhân gia đình họ, còn ảnh hưởng tới con cái của họ, tầm ảnh hưởng rất lớn? Cho nên lời nói ra phải thận trọng, không được tùy tiện góp ý với người khác. Mọi người đừng nghe xong rồi sau này bạn bè hỏi gì bạn cũng lặng thinh rồi nói: thầy Thái nói không được đưa ra ý kiến. Học tập không được thái quá, cũng không được bất cập, quan trọng nhất là khi đưa ra ý kiến với người khác phải nắm lấy trọng tâm, để họ có thể thấy được lỗi lầm của chính mình, biết được phản tỉnh chính mình. Khi bạn dẫn dắt như vậy thì họ sẽ sanh khởi lý trí, mà chỉ có lý trí, chỉ có đức hạnh mới có thể xoay chuyển cảnh giới. An ủi tâm tình có thể xoay chuyển cảnh giới không? Chắc chắn là không thể nào. Rất nhiều kiểu trị liệu tâm lý, hiệu quả khá hạn chế, chỉ có khi nào con người sanh khởi lý trí, dùng đức hạnh mới có thể chuyển hóa. Lúc dẫn dắt họ phải nói với họ rằng, phải nhìn vào bốn phần của chính mình trước, khi họ tập trung tinh thần vào đó thì họ sẽ trưởng thành, cũng sẽ thay đổi; khi họ tu thân, tự nhiên gia đình sẽ chuyển hóa, sẽ bước trên con đường tề gia.

“Người có lỗi – chớ vạch trần – việc riêng người – chớ nói truyền”. Trong đoàn thể quan trọng nhất là dĩ hòa vi quý, cho nên phải tốt khoe xấu che, để phong khí của đoàn thể hướng thiện, hòa thuận. Khi chúng ta nói xấu sau lưng người khác, đối phương biết được chuyện này thì họ sẽ cảm nhận như thế nào? Có thể là giao tình mấy năm cũng không còn gì, cho nên lời nói ra phải thận trọng. Tục ngữ có câu “nói xấu sau lưng người, nếu họ biết được cảm giác như dao đâm vào tim”, khi chúng ta nói chuyện thị phi sau lưng người khác, khi họ biết được thì cảm giác giống như cầm dao đâm vào tim họ vậy, khiến cho họ cả đời không quên được. Tại sao tình cảm bạn bè của nhiều người lại đánh mất, đa phần là do phạm lỗi gì? Phạm lỗi lời nói. Khi người khác tới nói “người nào đó nói anh chỗ nào không tốt?”, bạn nên làm thế nào? Thông thường mọi người nghe được: tôi nghe nói ai đó nói anh thế này? Đôi tai của chúng ta dựng lên ngay lập tức: ai nói? Nào, kể cho tôi nghe xem. Khi

chúng ta làm như vậy sẽ có rất nhiều lời gièm pha dễ dàng xâm nhập. Cho nên khi chúng ta nghe thấy ai nói rằng ai đó nói chúng ta không tốt, chúng ta nên trả lời như thế nào? Nên trả lời rằng “là tôi làm không tốt mới khiến họ không vui, tôi nên tu tập nhiều hơn, nâng cao chính mình hơn”, như vậy thì người tới nói lời gièm pha với chúng ta cũng không còn cách nào nữa. Tấm lòng rộng mở thì cho dù xuất hiện lời gièm pha, chúng ta cũng có thể bao dung được, khiến cho lời gièm pha bị dập tắt.

Câu tiếp theo, “*Khen người thiện - tức là tốt - người biết được - càng tốt hơn*”. Từ những câu này chúng ta tự mình cảm nhận một chút, khi chúng ta nghe thấy điều không hay của người khác, lúc đó tâm tình của bạn thế nào? Có dễ chịu không? Không dễ chịu, lúc đó té bào nước sẽ kết tinh không tốt; khi một người mở miệng nói lời hay, khen ngợi người khác, bầu không khí đó sẽ khiến cho nước trong cơ thể chúng ta kết tinh rất khỏe mạnh. Trong gia đình cũng phải thường “khen người thiện”, ví dụ như hôm nay vợ bạn giúp bạn làm một số việc, bạn có thể khen ngợi vợ trước mặt người thân trong gia đình, hoặc trước mặt bạn bè rằng: vợ tôi đã giúp đỡ tôi rất nhiều, giúp tôi làm rất nhiều việc. Khi bạn nói như vậy, trong lòng người vợ sẽ hoan hỉ, một câu khen ngợi của bạn thôi mà vợ bạn sẽ rất bằng lòng giúp đỡ. Không nên keo kiệt lời khen, mà khen ngợi người khác cũng không phải là với ý đồ để họ giúp bạn làm việc, mà phải là lời cảm ơn từ trong đáy lòng của bạn.

Thời xưa cũng từng nói từ xưa đến nay, mối quan hệ giữa mẹ chồng nàng dâu rất khó giải quyết, vua Càn Long có viết một câu đối nói rằng, “nguyện cha mẹ chồng trong thiên hạ dành ba phần tình cảm yêu thương con gái để yêu thương con dâu”, thực ra câu này cũng có ý nghĩa là chuyện hợp tình hợp lý thì cách nghĩ của mọi người đều như nhau. Chúng ta hôm nay gả con gái đi thì hi vọng mẹ chồng đối xử với con mình thế nào? Cũng mong mẹ chồng yêu thương bảo vệ con mình. Người làm mẹ chồng chỉ cần dành ba phần tình cảm yêu thương con gái của chính mình để yêu thương con dâu thì sẽ không còn xung đột nữa, “Điều gì mình không muốn thì đừng làm cho người khác”. Để quan hệ mẹ chồng con dâu càng ngày càng tốt, người chồng cũng đóng vai trò rất quan trọng. Nếu như người chồng thường nói với vợ mình, “mẹ nói em làm chỗ nào rất tốt, mẹ nói chuyện hôm bữa em đã giúp đỡ mẹ rất nhiều, mẹ rất cảm ơn em”, nếu người chồng có thể “khen người thiện” trước mặt vợ thì người vợ cũng sẽ cảm thấy rất vui vẻ. Trước mặt mẹ bạn cũng nói rằng “vợ con thường nói rất cảm ơn mẹ, mẹ đã giúp cô ấy những chuyện gì”, chúng ta làm nhịp cầu giữa đôi bên. Rất nhiều quan hệ mẹ chồng nàng dâu có một nhân tố quan trọng,

đó là người chồng giống như tượng gỗ vậy, không động đậy chút nào, đứng ngoài quan sát, không nên như vậy, có câu “Việc trên đời sáng tỏ được đều là học vấn; nhân tình thế thái thông tỏ tức là văn chương”.

Sống trong đoàn thể “*khen người thiện*” cũng rất quan trọng, khi đồng nghiệp của chúng ta làm tốt, bạn có thể đi tới khen ngợi khẳng định họ, họ sẽ càng ngày càng có tự tin để làm việc. Tôi nhớ lúc tôi còn đi dạy ở trường học, nhìn thấy đã tan học hơn một tiếng đồng hồ, mà vẫn còn rất nhiều đồng nghiệp ngồi ở văn phòng sửa bài tập cho học sinh, ngồi viết giáo án dạy học. Tôi đi tới vỗ vai họ rồi nói: đất nước cần những người giáo viên như anh, như vậy thì giáo dục mới không hỗn loạn, tôi thật sự rất khâm phục anh. Vốn là anh ấy cũng đã rất mệt rồi, đột nhiên ngừng đầu ưỡn ngực, được khen ngợi khẳng định mà. Cho nên chúng ta không nên keo kiệt lời khen ngợi, tán thán người khác, khi chúng ta khen ngợi họ một cách chân thành thì đó sẽ là sự cổ vũ rất lớn dành cho họ.

Ví dụ như thầy cô nào có biểu hiện rất tốt, có thể là hiệu trưởng hoặc lãnh đạo chưa nhìn thấy được, khi họ nỗ lực cống hiến trong một thời gian dài mà không được ai để ý tới, trong lòng họ sẽ có cảm giác thất vọng. Cho nên chúng ta là đồng nghiệp, nếu như có cơ hội gặp hiệu trưởng hay các giáo viên khác thì nên mau chóng nói cho hiệu trưởng biết những cống hiến của thầy cô này. Sau khi nói xong trở về khi nói chuyện với nhau cũng nói cho họ biết, “những gì anh làm rất tốt, tôi cũng đã nói chuyện này với hiệu trưởng”, vậy thì họ sẽ cảm thấy rất an ủi. Lần sau khi họ gặp hiệu trưởng thì khoảng cách cũng được kéo gần lại rất nhiều. Gia hòa vạn sự hưng, đoàn thể muốn hòa thuận, chỉ cần khen ngợi lẫn nhau thì chắc chắn sẽ vô cùng đoàn kết. Miệng nhả hoa sen có thể khiến cho nhiều sự việc càng ngày càng dễ giải quyết. Nhưng mà nếu như chúng ta đi nói ra chuyện riêng tư của người khác thì có thể tạo thành tổn thất không tốt. Sau này chúng ta lên thiên đường hay xuống địa ngục đều là sự lựa chọn trong một niệm khi nói ra, cho nên phải “Khen người thiện - tức là tốt - người biết được - càng tốt hơn”.

“*Khen người ác - chính là ác - ác cùng cực - tai họa đến*”, khi chúng ta ngang nhiên nói ra lỗi lầm của người khác, đối với họ mà nói sẽ rất khó chịu, hơn nữa khiến họ càng ngày càng khó mà tồn tại ở trong đoàn thể được. Tục ngữ có câu chó cùng dứt đuôi, có thể bởi vì chúng ta nói lời quá cay nghiệt mà gây ra họa sát thân, hoặc là chiêu cảm tới một số tai họa cũng không chừng, cho nên chúng ta phải học theo ông trời có đức hiếu sinh. Quan trọng nhất là đối xử hòa ái với người, mà lời nói ra không

được nịnh nọt, không được hà khắc, phải dùng tâm chân thành, tâm trung thực để nói chuyện. “Ác cùng cực - tai họa đến”, trong lịch sử có rất nhiều câu chuyện làm ví dụ, bởi vì lời nói mà gây ra họa sát thân. Thời Ngụy Tấn nam bắc triều, thời Tào Tháo, có một người đọc sách tên là Dương Tu, tài ăn nói của ông rất giỏi, Tào Tháo phạm lỗi ông công khai nói ra trước mặt Tào Tháo, thậm chí là kết quả vẫn chưa có, ông cũng đã tính toán trước hết, thế nên Tào Tháo rất bất mãn với ông. Sau cùng có một lần ông nói ra vết nhơ trong lòng Tào Tháo, Tào Tháo tiện tay liền giết chết ông. Cho nên chúng ta vẫn phải thận trọng với chừng mực tiến thoái trong lời nói mới được.

Câu tiếp theo, “*Cùng khuyên thiện - cùng lập đức - lỗi không ngăn - đôi bên sai*”. Chúng ta cùng khuyên thiện, trước tiên phải suy ngẫm xem cái gì là thiện, chúng ta phân biệt được thiện thì mới có thể biết làm như thế nào. Theo mọi người thì hành vi như thế nào mới là hành vi thiện? Phải phán đoán từ góc độ nào? Nếu như chúng ta phán đoán sai thì có thể là tâm thiện nhưng làm việc ác. Trong Liễu Phàm Tứ Huấn đã giảng về Thiện rất thấu triệt, trong đó có nhắc tới, việc thiện có thật có giả, có thẳng có cong, có âm có dương, có đúng có sai, có thiên lệch có chân chánh, có phân nửa có trọn vẹn, có lớn có nhỏ, có khó có dễ, đều cần phải phân biệt cho rõ ràng. Trong thật giả này, trong sách cũng nhắc tới, có một nhóm người đọc sách tới hỏi hòa thượng Trung Phong: đánh người mắng người là ác, lễ kính người, tán thán người là thiện. Hòa thượng Trung Phong trả lời như thế nào? Chưa chắc đã đúng! Hòa thượng Trung Phong dẫn dắt họ, phải quan sát tâm của họ, nếu như mục đích đánh người mắng người là thức tỉnh đối phương, vậy thì tâm của họ là thiện, một cái tát đánh xuống khiến người thức tỉnh thì phải đánh; nếu như một cái tát đánh xuống mà không tỉnh thì không được đánh.

Cho nên khuyên nhủ cũng phải được xây dựng trên sự tin tưởng lẫn nhau, có câu “giao tình nhạt thì không nói sâu”, khi giao tình đã đủ, chúng ta không nói cũng không được. Bởi vì “Lời nên nói với người nhưng lại không nói thì có lỗi với người”, chúng ta không làm trọn bổn phận của bạn bè thì có lỗi với họ. Mọi người cũng đừng quá căng thẳng, chỉ cần chân thành, dùng tâm chân thành để đối đãi, tới lúc đó làm sao để tiến làm sao để lùi thì cũng không sai lệch quá nhiều đâu. Những người đọc sách ấy nói rằng: lễ kính người, cung kính người, đối với người lễ phép là thiện. Hòa thượng Trung Phong nói: chưa chắc đã đúng! Nếu như họ vì công danh lợi lộc của chính mình, vì nịnh nọt cấp trên thì đó cũng là ác. Từ ví dụ này chúng ta hiểu được,

vì người khác là thiện, tự tư tự lợi là ác; có thể một lòng vì việc công đó là thiện, còn niệm niệm vì chính mình đó là ác. Cho nên từ căn bản để phân biệt thật giả thì rất dễ dàng phán đoán ra được.

Một người rất siêng năng là thiện hay là ác? Thiện! Có một người đàn ông làm việc ở nơi xa, khi trở về nhà rất siêng năng, không nghỉ ngơi chút nào, đến cha mẹ cũng không nhìn một cái, mau chóng đi gặp khách hàng. Người như vậy bạn có muốn lấy không? Rất nhiều người nói: người đó làm việc thật nghiêm túc, người tốt! Bạn phải xem phương hướng và động cơ mà họ siêng năng là gì? Nếu như một đời của họ chỉ vì danh văn lợi dưỡng của chính mình thì siêng năng như vậy cũng là ác, bởi vì họ chỉ có danh lợi, không có cha mẹ. Thật sự là có người như vậy! Cho nên chúng ta nhìn người phải nhìn thật sâu sắc thì mới có thể phân biệt thật và giả.

Tiếp theo có nhắc tới “âm dương”, hai từ này khá dễ hiểu. Làm việc thiện mà không để cho người biết là âm đức, làm việc thiện mà thường mang ra khoe khoang thì trở thành dương thiện, dương thiện sẽ được hưởng danh tiếng, âm đức sẽ được ông trời báo đáp. Chúng ta cũng từng nghe rằng có một trường học quyên góp tiền để giúp đỡ những học sinh có hoàn cảnh khó khăn, quyên góp quy định rằng, nếu như gia đình học sinh nào quyên góp 500 đồng thì có thể đeo một bông hoa đỏ, còn được đốt nến khi tham dự tiệc quyên góp. Đến hôm tổ chức tiệc, rất nhiều người quyên góp tiền được đeo bông hoa đỏ, được đốt nến. Sau cùng động cơ quyên góp của học sinh ở chỗ nào? Có thể sẽ biến thành điều gì? Vì muốn đeo bông hoa đỏ, muốn được đốt nến. Có một phụ huynh cảm thấy cách làm như vậy không thỏa đáng cho nên anh không đeo hoa, cũng không đốt nến. Nếu như phong khí hành thiện của chúng ta biến thành vì danh tiếng, vậy thì sẽ trở thành tấm gương không tốt cho thế hệ sau. Cho dù cách làm của trường học là muốn tuyên dương việc thiện này, chúng ta làm cha mẹ cũng có thể nói riêng với con cái mình, đây là việc chúng ta nên làm, không cần phải đi khoe khoang.

Trong việc thiện cũng có đúng có sai, có thiên lệch có chân chánh, có phân nửa có trọn vẹn, có lớn có nhỏ, có khó có dễ, chúng ta có thể tự mình đọc Liễu Phàm Tứ Huấn, tôi sẽ giải thích cho mọi người câu có đúng có sai. Trong sách có nói rằng, thời Xuân Thu, thầy Không Tử có hai người học trò, một người là Tử Cống, một người là Tử Lộ. Tử Cống là thương nhân cho nên thường đi đến các nước khác làm ăn. Pháp luật của nước Lỗ quy định rằng, chỉ cần nhìn thấy người nước mình bị bán đi làm nô lệ ở nước khác thì có thể chuộc thân cho họ, mà tiền chuộc thân này triều

đình sẽ trả lại cho bạn. Điều khoản như vậy có tốt không? Vô cùng tốt! Đánh thức mỗi một người dân nước mình đi yêu thương bảo vệ, giải cứu đồng bào của chính mình. Tử Cống chuộc người về nước, khi quan phủ trả tiền lại cho ông, ông lại không nhận, người dân bình thường cảm thấy Tử Cống rất cao thượng, không lấy lại tiền chuộc người.

Nhưng mà Tử Cống tới trước mặt Phu tử, Phu tử liền phê bình ông: Tử Cống, con làm như vậy sai rồi. Con có từng nghĩ tới người nước Lỗ rất nghèo không? Khi họ tới đất nước khác, nhìn thấy người nước mình họ sẽ suy nghĩ: nếu như chuộc về mà đi lấy lại tiền, hình như là thua kém Tử Cống, không được cao thượng bằng Tử Cống. Họ sẽ băn khoăn như vậy, bởi vì lấy lại tiền thì không được cao thượng, nhưng mà không lấy thì họ lại không có nhiều tiền như vậy, tới lúc đó cuộc sống của gia đình sẽ khó khăn. Khi muốn cứu người là trong lòng họ lại do dự thì sẽ tạo thành ảnh hưởng không tốt, ví dụ như một trăm người cứu người, trong đó có một người do dự, không cứu người nước mình. Mà người đó có thể là chủ của một gia đình, không cứu được một người này có thể sẽ ảnh hưởng tới vận mệnh của cả gia đình đó. Cho nên Phu tử nói: con làm như vậy sẽ gây ra ảnh hưởng không tốt.

Một hôm Tử Lộ đi trên đường thấy người chết đuối, Tử Lộ rất chính nghĩa, ngay lập tức nhảy xuống cứu người. Sau khi cứu được, người được cứu vừa thoát khỏi cái chết, trong lòng vô cùng cảm tạ, đem tặng con trâu cho Tử Lộ, Tử Lộ cũng rất vui vẻ dắt trâu về nhà. Khổng Tử khen ngợi Tử Lộ, nói với Tử Lộ rằng, sau này nước Lỗ sẽ có rất nhiều người dũng cảm giúp đỡ người khác, cứu mạng người khác, bởi vì Tử Lộ làm như vậy khiến mọi người cảm nhận được rằng thiện có thiện báo. Người thông thường sẽ cảm thấy Tử Cống không nhận tiền là cao thượng, Tử Lộ nhận trâu không được cao thượng bằng. Nhưng mà Phu tử nhìn sự việc không chỉ nhìn trước mắt mà còn phải nhìn tầm ảnh hưởng sau này của nó; không nhìn vào nhất thời mà phải nhìn vào lâu dài, không nhìn vào ảnh hưởng đối với chính mình mà phải nhìn vào ảnh hưởng đối với thiên hạ. Trong đúng và sai chúng ta cũng phải thận trọng phân biệt cho rõ.

Từ chỗ này chúng ta có thể hiểu được, giống như cái gọi là “phi từ chi từ, phi lễ chi lễ”. Phi từ chi từ chính là nhìn thì có vẻ trường bối chúng ta đối xử với con trẻ rất nhân từ, nhưng mà nếu như không có lý trí và trí tuệ đúng đắn để dạy chúng thì tâm từ bi có thể sẽ làm việc ác, “yêu thương bảo hộ mà thành hại chúng”. Từ những góc độ này mà dạy họ sẽ có ảnh hưởng gì về sau để phán đoán rốt cuộc là thiện hay

bất thiện? Những phần khác chúng ta xem Liễu Phàm Tứ Huấn, khi chúng ta biết phán đoán thiện thì sẽ tích cực đoạn ác tu thiện, tích lũy công đức. “Liễu Phàm Tứ Huấn” cũng quy nạp thiện thành mười phần, chúng ta xem xem mười phần này phải thực hành như thế nào. Có liên quan tới người khác chúng ta cũng gộp lại cùng nhau. Thứ nhất là có tâm yêu kính, thứ hai là tôn trọng trưởng bối, cùng người làm việc thiện, khuyên người làm việc thiện, thành tựu chuyện tốt của người, cứu người lúc nguy cấp.

Thứ nhất “tâm yêu kính”, thực ra tâm chánh thì hành vi nhất định chánh. Một hôm có một em nhỏ buổi trưa ngủ dậy, một bạn nhỏ khác hôm đó phải trực nhật tới kéo tấm nệm của em nhỏ này nằm ra, lúc này em nhỏ vẫn chưa đứng vững, vừa kéo như vậy thì khiến em bị ngã sang một bên, đầu đập vào tường, cũng không quá nghiêm trọng nhưng cũng rất đau. Giáo viên liền phê bình bạn nhỏ trực nhật hôm đó. Tối hôm đó trở về nhà, mẹ em gọi điện thoại tới trường mắng non hỏi: em nhỏ nói bị đau đầu, không biết là hôm nay ở trường có xảy ra chuyện gì không? Giáo viên mới cảnh giác được em nhỏ bị ngã khá nghiêm trọng, mau chóng nói mẹ đưa em đi kiểm tra, kết quả không sao. Hôm sau đi học, giáo viên nói với em nhỏ rằng: con té xong đầu bị đau nhất định phải nói cho cô biết, nếu như tình hình nghiêm trọng mà không kịp chữa trị thì cơ thể sẽ bị thương. Em nhỏ này nói với cô giáo: thưa cô, bạn trực nhật làm em bị ngã, mọi người đã phê bình bạn ấy một lần rồi, nếu như em nói là đầu em bị đau thì bạn ấy lại bị mắng tiếp, sau khi về nhà có thể bạn ấy sẽ bị mẹ mắng, cho nên em không muốn nói ra. Một đứa trẻ mới năm sáu tuổi mà đã luôn biết suy nghĩ cho người khác, những người làm giáo viên chúng tôi khi đó nghe xong vô cùng cảm động.

Mà yêu và kính là nội hóa, khi chúng thực sự luôn có tâm yêu thương và tâm cung kính thì chúng sẽ thể hiện ra trong rất nhiều hành vi, thậm chí là hành vi mà bạn không dạy chúng, chúng cũng rất tự nhiên mà làm ra như vậy. Ví dụ như có một em nhỏ rất cung kính với thầy cô, đúng lúc thầy cô đang nghe giảng kinh, bạn nhỏ này đi ngang qua, tự nhiên cũng cúi người xuống thấp, thấp tới mức không ảnh hưởng đến tầm nhìn của thầy cô, đi ngang qua như vậy. Chúng tôi nhìn thấy cũng cảm thấy rất an ủi, bởi vì con trẻ luôn cung kính thì hành vi của chúng sẽ cung kính, không hẳn là cần bạn phải dạy chúng. Luôn phải có tâm yêu kính, mà tâm này cũng chính là sự khác biệt giữa Thánh nhân và người phàm. Thầy Mạnh Tử từng nói rằng, **“Người quân tử sở dĩ khác người thường là do ở cái tâm”**, sự khác biệt giữa phàm

và Thánh chỉ ở một niệm trong lòng; tiếp đó thầy Mạnh Tử nói: **“Quân tử giữ nhân ở trong lòng, giữ lễ ở trong lòng”**, luôn suy nghĩ cho người khác, luôn đối xử cung kính với người khác, mà **“người nhân yêu thương người, người lễ kính trọng người, yêu người thì được người yêu, kính người thì được người kính”**. Nhân từ và cung kính là năng cảm, cảnh giới cảm được là gì? Được mọi người yêu thương kính trọng. Chúng ta muốn học theo Thánh Hiền, phải dụng tâm hạ thủ từ căn bản là tâm của mình, như vậy thì tốc độ sẽ rất nhanh.

Thứ hai là **“Tôn kính trưởng bối”**. Chúng ta phải cung kính cha mẹ, trưởng bối trong gia đình, không được vô lễ: trong nhà như vậy, công ty, đoàn thể ở bên ngoài cũng như vậy. Sếp hay cấp trên có lỗi làm gì, chúng ta không được dùng thái độ vô lễ để góp ý, như vậy sẽ khiến họ mất mặt. Chúng ta nên cố gắng nhiều hơn, sau khi xây dựng đủ niềm tin rồi mới góp ý, khuyên nhủ. Đợi đến khi những góp ý, những lời khuyên này thực sự khiến họ có được lợi ích rất lớn, cũng cảm nhận được bạn rất có trí tuệ, tự nhiên càng ngày họ càng coi trọng lời khuyên của chúng ta, cho nên phạm làm việc gì cũng thuận theo tự nhiên là được.

Chúng ta cũng phải tôn trọng lãnh đạo đất nước, tuyệt đối không được hủy báng, trong kinh Phạm Võng có dạy chúng ta, **“không làm giặc của đất nước, không hủy báng lãnh đạo đất nước”**. Chúng ta nói ra ưu điểm của lãnh đạo, để họ càng hiểu được chuyện gì nên làm; còn khuyết điểm của họ thì chúng ta không được phê bình một cách vô lễ, bởi vì phê bình tới sau cùng sẽ khiến cho thời cuộc, khiến cho xã hội bất an, phải thận trọng lời nói của mình. Rất nhiều bạn nói rằng, nếu như người đó giống như vua Trụ thì phải làm sao? Mọi người cảm thấy nên làm thế nào? Nếu như họ bạo ngược vô đạo giống như vua Trụ, vậy thì sớm muộn cũng sẽ bị người dân lật đổ, **“nước có thể đắm thuyền, cũng có thể lật thuyền”**.

Nhưng mà chúng ta cũng phải hiểu được, thời xưa vua Thành Thang khởi nghĩa là cuộc khởi nghĩa sớm nhất. Trước khi ông tiến hành đánh phạt vua Kiệt nhà Hạ, thực ra ông rất cung kính vua Kiệt nhà Hạ, ông đã khuyên vua Kiệt rất nhiều lần nhưng vua không nghe. Vua Thành Thang còn tới tìm một vị hiền đức tên là Y Doãn, lúc ông tới tìm Y Doãn mang theo rất nhiều vàng bạc châu báu, Y Doãn như như bất động. Sau nhiều lần tới mời, tâm chân thành của ông đã làm Y Doãn cảm động, cho nên Y Doãn mới đi theo ông ra ngoài. Mọi người cảm thấy Y Doãn tại sao lại bước ra? Chỉ vì vua Thành Thang tán thưởng ông sao? Tuyệt đối không phải như vậy, mà là vì có thể lợi ích bá tánh trong thiên hạ. Mà vua Thành Thang tới tìm Y Doãn

không phải là để lật đổ nhà Hạ mà là giới thiệu người hiền đức như Y Doãn cho vua Kiệt, giới thiệu chín lần. Sau chín lần, vua Kiệt vẫn hoang dã vô đạo, vua Thành Thang vì cứu nhân dân khỏi tai họa cho nên mới khởi nghĩa. Lúc khởi nghĩa còn tổ chức tế bái rất long trọng, nói với ông trời rằng là vì nhân dân nên mới làm như vậy. Sau khi ông đánh bại vua Kiệt cũng không tàn sát khắp nơi, mà sắp xếp cho con cháu của vua Kiệt đến nơi đất phong do ông ban cho, để họ sinh sống ở nơi đó. Các bậc Thánh Vương phải đứng ra khởi nghĩa, động cơ của họ là vì người dân trong thiên hạ, người đời sau có học được điều này từ các ngài không? Đa phần là vì quyền lực, một khi có được thiên hạ thì sẽ tàn sát khắp nơi, cách làm như vậy không tốt. Cho nên đối với lãnh đạo chúng ta không nên phê phán, không nên hủy báng, phải khen ngợi khẳng định, hi vọng họ có thể càng ngày càng làm tốt hơn.

Tiếp theo là **“cùng người làm việc thiện”**, cùng người khác làm việc thiện, một người làm việc thiện và một nhóm người làm việc thiện, cảm nhận không giống nhau, một nhóm người làm thì bầu nhiệt huyết sôi trào hơn. Tôi nhớ lúc mình thi đậu trường sư phạm, bởi vì trường khá xa nhà tôi nên phải ngồi xe lửa đi học, ngồi xe lửa tới trường, chưa có bạn học nào tới. Hôm đó là buổi học đầu tiên sau khi nghỉ hè, hơn hai tháng không có người tới học nên bàn ghế đóng một lớp bụi rất dày. Tôi nghĩ rằng nếu như các bạn nữ bước đến bàn học, nhìn thấy lớp bụi dày như vậy thì họ sẽ như thế nào? Sẽ cau mày nói: sao lại dơ vậy! Phải lấy khăn giấy ra vừa cau mày vừa lau bàn ghế. Lúc này là thời điểm rất tốt để tu bổ thí vô úy, giúp họ không còn phiền não, tôi chạy tới chạy lui trong sân trường, tìm được một cái khăn, sau đó lau sạch sẽ tất cả bàn ghế trong lớp. Mà còn phải lau thật nhanh, bởi vì tôi sợ bạn học hiểu lầm rằng tôi cố tình làm cho họ thấy, cho nên mau chóng lau sạch, sau khi lau xong mới yên tâm ngồi xuống. Mặc dù bạn học không nhìn thấy nhưng mà tôi có giao lưu với họ không? Có! Khi dùng thiện tâm đối đãi với người khác, thực ra thì quan hệ của đôi bên đã được xây dựng. Năm đó quan hệ giữa tôi và các bạn cùng lớp vô cùng tốt, bởi vì thái độ của chúng ta đã quyết định cảm nhận của đôi bên dành cho nhau.

Mỗi lần tôi đều đi học sớm, đến lớp trước tiên nên tôi thường thu dọn sạch sẽ rác ở phía sau lớp, sau đó mang đi đổ. Tôi làm như vậy khoảng một thời gian, có một hôm tôi đang định đi đổ rác thì có một bạn chạy tới nói: chuyện này để mình làm cho. Trong quá trình làm cũng khiến cho tất cả bạn học sanh khởi tâm muốn phục vụ người khác, như vậy có thể cùng người làm việc thiện.

Khoảng thời gian tôi học ở trường sư phạm, có một lần học “triết học giáo dục”, trong môn triết học giáo dục này có mười chủ đề chúng tôi phải thảo luận, trong đó có chủ đề thảo luận về chòm sao, thảo luận về một số sách giáo dục như “Émile”, có vài chủ đề như vậy để chúng tôi thảo luận. Trong đó có một chủ đề “sắc tức là không, có không được không?”. Chủ đề này nếu không phải là người học Phật thì có lẽ không hiểu đây là cái gì, tôi vừa xem liền thấy chủ đề này thật hiếm có, có thể thảo luận Phật Pháp với hơn bốn mươi bạn học, đây là chuyện muốn cầu cũng cầu không được, bây giờ lại gặp ngay trước mặt, lúc này phải mau chóng nhận làm không được nhường cho người khác. Tôi bốc được số năm, số năm và số tám cùng một nhóm, giáo viên của chúng tôi bắt đầu bốc thăm xem nhóm đầu tiên là chủ đề gì. Tôi nói với cô bạn số sáu ở bên cạnh rằng, chúng ta nhất định bốc được chủ đề “sắc tức thị không, có không được không?”. Tôi vừa nói xong thì giáo viên nói chủ đề của nhóm thứ hai là “sắc tức thị không, có không được không?”, cô bạn học của tôi tròn miệng vì ngạc nhiên. Cho nên năng cảm là tâm, sở cảm là cảnh giới.

Nhờ vào cơ hội này mà tôi cũng chuẩn bị rất nhiều bài, hôm đó còn mặc vest rất là phẳng phiu để thảo luận một tiết về Phật pháp. Sau khi nói xong, rất nhiều bạn học tới tìm tôi nói: lúc học đại học mình cũng học Phật, nhưng mà mấy năm nay không đọc kinh Phật rồi, hôm nay nghe bạn giảng như vậy lại sanh tâm hoan hỷ. Tôi liền nói, bạn còn may mắn hơn mình, lúc học đại học đã biết tới Phật pháp, nên trân trọng, đừng bỏ lỡ mất cơ hội này. Bởi vì cơ hội giảng Phật pháp này mà rất nhiều bạn học sau đó đã kết pháp duyên với tôi. Cho nên tâm của chúng ta khá là quan trọng.

Tiếp đó là **“khuyên người làm việc thiện”**, chữ “khuyên” này có thể dùng miệng, **“nhất thời thì dùng miệng khuyên người, trăm đời thì dùng sách khuyên người”**, rất nhiều vị Thánh Hiền và Tổ sư đại đức đều viết lại trí tuệ cuộc đời của mình. Trong thế giới của người trưởng thành, dùng lời nói để khuyên không hề dễ dàng. Tôi nhớ lúc học đại học, tôi nghe được một câu, **“người khác sẽ không nghe bạn nói gì, người khác chỉ nhìn xem bạn làm gì”**. Tại sao tôi lại chọn làm giáo viên tiểu học, vì học sinh tiểu học nghe bạn nói, người lớn thì không như vậy; người lớn nhất định phải làm cho họ thấy mới khuyên được họ.

Thời nhà Tần có một vị đại thần tên là Quản Ninh, lúc ông trị vì người dân của mình, có đôi khi trâu cày ngang ngược chạy vào trong ruộng của người khác, bị Quản Ninh gặp phải, Quản Ninh dắt con trâu tới dưới bóng cây, sau đó ngồi chờ.

Đợi chủ nhân của con trâu tới, nhìn thấy vị quan dắt trâu của mình, mà con trâu lại còn chạy vào ruộng nhà người ta, ngay lúc đó chủ nhân của con trâu sẽ sanh khởi tâm hổ thẹn, cách trừng phạt như vậy còn khó chịu hơn phạt tiền họ. Quan Ninh cũng phát hiện ra trong thôn có một giếng nước, mọi người thường cãi nhau vì tranh giành nhau mức nước, thậm chí có lúc còn đánh nhau. Ông cũng rất phương tiện thiện xảo, tự mình đi mua rất nhiều thùng nước, sau đó cùng với thuộc hạ của mình đi mức nước từ rất sớm. Đợi người dân đang nhanh chân tới tranh giành mức nước thì nhìn thấy quan địa phương đã giúp mình mức nước, họ đột nhiên hồi quang phản chiếu, suy nghĩ khoảng thời gian qua đều là tôi tranh anh giành, từ đó mà sanh tâm hổ thẹn. Quan Ninh khuyên người không hề trách mắng, mà dùng một số phương pháp khiến họ sanh tâm hổ thẹn. Cho nên dùng hành động để khuyên cũng có thể đánh thức sự giác ngộ của người khác.

Có một cô gái, chồng của cô khi ăn phải món nào không thích thì sẽ nhổ ra để ở một bên, cô không nói gì mà ăn lại đồ mà chồng cô đã nhổ ra; làm như vậy trong thời gian dài, chồng cô không còn nhổ đồ ăn ra nữa. Đây cũng là dùng hành động để khuyên, dùng đạo đức để cảm hóa. **Tiếp đó là “thành tựu chuyện tốt của người”,** thời đại này làm chuyện tốt thường dễ thất bại, người tốt thường bị hủy báng, cho nên chúng ta phải thành toàn cho người khác, tùy phận tùy lực để giúp họ. Hôm nay nói tới đây thôi, cảm ơn mọi người!